

3. Zasadnutie Mládežníckej rady pri Rade mládeže Slovenska

Téma: Občianska participácia

VÝSKUMNÁ ANALÝZA DOTAZNÍKOVÉHO PRIESKUMU

Analytický dokument rozširuje kvalitatívne zistenia z fokusovej skupiny o kvantitatívnu dimenziu prostredníctvom dotazníkového prieskumu realizovaného medzi účastníkmi poradného panelu. V texte používam označenia ako mladí, respondenti alebo účastníci v rodovo univerzálnom význame. Pojmy sú používané kolektívne a zahŕňajú všetky rodové identity.

1. Úvod

Dotazníkový prieskum bol navrhnutý ako doplnkový nástroj na kvantifikáciu skúseností a postojov mladých v oblasti občianskej participácie. Zameriaval sa na mapovanie miery zapojenia do participatívnych štruktúr, vnímanie existujúcich nástrojov a hodnotenie verejných politík týkajúcich sa mládeže.

Dáta umožňujú porovnať deklarovanú mieru angažovanosti s reálnou skúsenosťou s participatívnymi mechanizmami na úrovni školy, samosprávy, národnej a európskej politiky. Prieskum zároveň poskytuje kvantitatívny rámec pre interpretáciu kvalitatívnych zistení z fokusovej skupiny a umožňuje identifikovať disproporcie medzi záujmom mladých a dostupnosťou participatívnych nástrojov.

Cieľom prieskumu nebolo vytvoriť reprezentatívny obraz celej populácie mládeže, ale zachytiť skúsenosti špecifickej skupiny aktívnych mladých ľudí, ktorí predstavujú potenciálnych lídrov participatívnych procesov.

2. Metodologická poznámka

Analýza vychádza z dotazníkového prieskumu realizovaného medzi účastníkmi poradného panelu. Dotazník obsahoval prevažne uzavreté otázky doplnené o vybrané otvorené položky, ktoré umožnili zachytiť kontext odpovedí.

Analytický postup zahŕňal

- deskriptívne spracovanie dát,
- identifikáciu dominantných trendov
- interpretáciu zistení v nadväznosti na kvalitatívnu časť výskumu.

Výsledky reflektujú skúsenosť konkrétnej skupiny mladých ľudí a nemožno ich automaticky generalizovať na celú populáciu mládeže. Ich pridaná hodnota spočíva v triangulácii s fokusovou skupinou a v možnosti kvantifikovať vybrané vzorce participácie.

3. Charita

Dotazníkové zistenia ukazujú, že zapojenie mladých ľudí do charity má prevažne aktívny a participatívny charakter. Preferujú zapojenie vlastným časom a energiou pred výlučne finančnou podporou.

Formy podpory:

- dobrovoľníctvo (9 z 15 respondentov),
- finančné príspevky (5 z 15 respondentov).

Dominancia dobrovoľníctva naznačuje, že mladí ľudia nechcú byť len pasívnymi prispievateľmi, ale vnímajú sa ako aktívni aktéri riešení, pričom vlastný čas považujú za dostupný a významný zdroj participácie.

Charitatívna podpora sa zároveň javí ako relatívne rozšírená prax:

- pravidelné alebo opakované prispievanie (12 z 15 respondentov),
- deklarovaná nejaká forma podpory (14 z 15 respondentov),
- neprispievanie vôbec (1 respondent).

To naznačuje, že angažovanosť v charite je v tejto skupine do určitej miery normalizovaná, hoci sa líši v intenzite a forme.

Najviac podporované oblasti sú tie, ktoré sú bezprostredne späté s komunitným životom a skúsenosťou mladých ľudí:

- práca s mládežou a sociálne služby (po 6 hlasov),
- kultúra (5 hlasov),
- vzdelávanie a životné prostredie (po 3 hlasy).

Preferencia práce s mládežou a sociálnych služieb poukazuje na silnú mieru solidarity voči vlastnej generácii a sociálne zraniteľným skupinám. Naopak, ľudské práva a zdravotníctvo (po 2 hlasy) sa javia ako menej prioritné, čo môže súvisieť s ich abstraktnejším charakterom alebo s vnímaním týchto oblastí ako primárnej zodpovednosti štátu.

Celkovo sa ukazuje, že dôvera mladých ľudí smeruje najmä k organizáciám pracujúcim s mládežou a sociálne slabšími skupinami, ktoré vnímajú ako kľúčové pre rozvoj komunity a ako legitímny priestor vlastnej participácie.

4. Mládežnícke a školské parlamenty

Prieskum potvrdzuje, že školské parlamenty sú medzi respondentmi široko rozšírenou štruktúrou. Až 12 z 15 respondentov uvádza, že na ich škole parlament existuje.

Pri hodnotení fungovania však mladí vyjadrujú výraznú skepsu. Na škále 1–5 nikto neudelil najvyššie hodnotenie (5), pričom:

- priemerné hodnotenie (6 respondentov – známka 3),
- podpriemerné hodnotenie (6 respondentov – známka 1 alebo 2).

Tieto zistenia poukazujú na nesúlad medzi formálnou existenciou štruktúr a ich reálnou funkčnosťou. Parlamenty sú často prítomné na úrovni formálneho nastavenia, no mladí

ich vnímajú ako málo efektívne alebo symbolické. Dáta naznačujú potrebu posunu od samotného zakladania parlamentov k systematickej metodologickej podpore ich fungovania.

Z hľadiska frekvencie sa parlamenty stretávajú relatívne pravidelne:

- mesačné stretnutia (7 respondentov),
- týždenné stretnutia (2 respondenti).

Mladí ľudia tak investujú svoj čas do pravidelnej participácie, avšak vnímaná efektivita týchto stretnutí je nízka. Táto diskrepancia môže naznačovať riziko demotivácie a vyhorovania mladých lídrov v dôsledku neefektívnych procesov a limitovaného reálneho vplyvu.

5. Inštitucionálna podpora a dosah NiVAM

Takmer všetci respondenti (13 z 15) deklarujú znalosť inštitúcie NiVAM, čo naznačuje vysokú mieru povedomia o tejto značke medzi mladými ľuďmi.

Napriek tomu len 5 respondentov uvádza osobnú skúsenosť s podporou v kontexte mládežníckeho parlamentu, a to aj v prípadoch, keď parlament v ich obci alebo regióne existuje. Hodnotenie tejto podpory je ambivalentné:

- veľmi negatívne (1 respondent),
- priemerné (2 respondenti),
- dobré (2 respondenti).

Z dát vyplýva, že povedomie o NiVAM neznamena automaticky jeho reálny dosah na lokálnu úroveň. Viac ako polovica aktívnych mladých z regiónov s mládežníckym parlamentom nepociťuje priamu väzbu na podporu zo strany tejto inštitúcie.

6. Participatívny rozpočet a zastupiteľstvá

Dotazníkové dáta ukazujú, že participatívny rozpočet je medzi mladými ľuďmi málo využívaným a prevažne neznámym nástrojom reálneho spolurozhodovania.

- žiadna skúsenosť s participatívnym rozpočtom (13 z 15 respondentov),

- skúsenosť na školskej úrovni (1 respondent),
- skúsenosť na krajskej úrovni (1 respondent).

Zistenia naznačujú výrazný rozdiel medzi angažovanosťou mladých v participatívnych štruktúrach a ich reálnou skúsenosťou s rozhodovaním o verejných financiách. Hoci sú mladí aktívni v školských parlamentoch a dobrovoľníckych aktivitách, mechanizmy finančnej participácie zostávajú pre väčšinu z nich len abstraktným konceptom.

Ilustratívne prirovnanie: Predstavte si 15 mladých lídrov v miestnosti. Všetci chcú pomáhať komunite, ale len jeden kedy dostal šancu spolurozhodovať o reálnych peniazoch.

Napriek tomu, že existenciu školského parlamentu potvrdilo 12 z 15 respondentov, skúsenosť s participatívnym rozpočtom na škole uvádza len jeden respondent. To naznačuje, že školské parlamenty fungujú prevažne formálne a disponujú obmedzenou rozhodovacou právomocou nad rozpočtovými otázkami.

Skúsenosť s participatívnym rozpočtom na úrovni krajov (VÚC) je rovnako marginálna, čo poukazuje na nízku dostupnosť a slabú komunikáciu týchto nástrojov smerom k mladým ľuďom. Mechanizmy finančnej participácie sa tak k mládeži nedostávajú systematicky a ich potenciál ako nástroja občianskej výchovy zostáva nevyužitý.

Zavádzanie školských participatívnych rozpočtov sa preto javí ako perspektívny nástroj praktickej participácie, ktorý môže posilniť porozumenie správy vecí verejných a prepojiť deklarovanú angažovanosť mladých s reálnou rozhodovacou skúsenosťou.

7. Povedomie o Európskom dialógu s mládežou (EDM)

Dotazníkové dáta ukazujú, že Európsky dialóg s mládežou (EDM) je medzi mladými relatívne známy, ale prakticky nedostupný:

- povedomie o EDM (12 z 15 respondentov),
- účasť na aktivitách v regióne (0 z 15 respondentov).

Zistenia poukazujú na výrazný rozdiel medzi informovanosťou a reálnym zapojením. EDM sa v skúsenosti respondentov javí skôr ako komunikačný rámec než ako nástroj priamej participácie.

Ako hlavné informačné kanály respondenti uvádzajú:

- sociálne siete (9 z 15 respondentov),
- mládežnícke organizácie (3 z 15 respondentov).

Tieto dáta ukazujú, že digitálna komunikácia dokáže zvýšiť povedomie, ale nevedie k praktickému zapojeniu. Posilnenie lokálnych sprostredkovateľov participácie, ako sú mládežnícke organizácie, by mohlo zvýšiť dôveryhodnosť dialógu a umožniť mladým aktívnejšie sa podieľať na medzinárodnom rozhodovaní.

8. Mládežnícke neziskové organizácie (MNO) – členstvo a tematické priority

Dotazníkové dáta ukazujú, že miera členstva v MNO je výrazne nadpriemerná:

- členstvo v MNO (10 z 15 respondentov).

Tematická aktivita členov je veľmi pestrá, pričom práca s mládežou sa objavuje takmer v každej odpovedi, často v kombinácii s inými oblasťami:

- Práca s mládežou + ekológia + vzdelávanie + ľudské práva

Tento vzorec ukazuje, že aktívni mladí ľudia nevnímajú témy izolovane, ale pristupujú ku komunitným a spoločenským otázkam komplexne.

Programy podpory mládeže by nemali byť striktne segmentované. Mladí lídri prirodzene prepájajú vzdelávanie s ekológiou a ľudskými právami, a podpora by mala reflektovať tento integrovaný prístup k riešeniu problémov.

9. Vnímanie štátnych opatrení a participácie mladých

Dotazníkové dáta ukazujú, že mladí ľudia považujú svoju účasť v rozhodovacích procesoch za kľúčovú, no reálna možnosť zapojenia je veľmi obmedzená:

- účasť mladých hodnotená ako dôležitá (15 z 15 respondentov – známky 4 alebo 5),
- účasť na rokovaní obce alebo kraja (4 z 15 respondentov).

Tento vzorec ukazuje, že bariéra nie je v nezáujme mladých, ale v nedostupnosti a neprístupnosti rozhodovacích procesov na úrovni samosprávy.

Respondenti zároveň kriticky hodnotia súčasné politiky v oblasti participácie, radikalizácie a dezinformácií:

- podpora participácie (10 z 15 respondentov – známka 1 alebo 2),
- boj proti radikalizácii a dezinformáciám (12 z 15 respondentov – známka 1 alebo 2).

Z týchto výsledkov vyplýva, že súčasné štátne politiky sú vnímané ako neefektívne alebo úplne zlyhávajúce. Jasne to signalizuje, že opatrenia nie sú konzultované s aktívnymi mladými lídrami, ktorých sa priamo týkajú.

10. Zhrnutie

Dotazníková analýza ukazuje, že mladí ľudia v skúmanej skupine majú vysokú mieru angažovanosti, pričom participácia je predovšetkým aktívna a praktická. Dobrovoľníctvo a osobná investícia času dominuje nad výlučne finančnou podporou, pričom mladí uprednostňujú témy spojené s komunitou, sociálne zraniteľnými skupinami a vlastnou generáciou.

Školské a mládežnícke parlamenty sú síce formálne rozšírené, avšak ich reálna efektivita a rozhodovacia moc je vnímaná ako nízka. Respondenti investujú čas do pravidelných stretnutí, no ich skúsenosť s reálnym vplyvom je obmedzená, čo poukazuje na potrebu systematickej metodologickej podpory štruktúr participácie.

Podobne sú participatívne nástroje, ako školský alebo krajský participatívny rozpočet, pre väčšinu respondentov stále neznáme alebo prakticky nedostupné. Zistenia ukazujú, že informovanosť o mechanizmoch, ako je Európsky dialóg s mládežou, nestačí na zabezpečenie reálnej účasti a zapojenia. Lokálni sprostredkovatelia participácie, napríklad mládežnícke organizácie, hrajú zatiaľ len okrajovú úlohu.

Členstvo v mládežníckych neziskových organizáciách je nadpriemerné a tematická angažovanosť mladých je komplexná, často prepája vzdelávanie, ekológiu, ľudské práva a prácu s mládežou. To naznačuje, že programy podpory by mali reflektovať

integrovaný prístup mladých k riešeniu problémov a nemali by byť striktne segmentované.

Hodnotenie štátnych opatrení v oblasti participácie a boja proti radikalizácii či dezinformáciám je prevažne negatívne, čo signalizuje, že aktuálne politiky nezohľadňujú skúsenosti aktívnych mladých lídrov. Celkovo dotazníková analýza ukazuje, že záujem mladých o participáciu je vysoký, avšak jeho realizácia je limitovaná nedostupnými mechanizmami, nízkou reálnou mocou existujúcich štruktúr a slabou podporou inštitúcií.